

V. Muntera biogrāfija no grāmatas – biogrāfiskās vārdnīcas “Latvijas ārlietu dienesta darbinieki. 1918 – 1991.” Sastādītāji Dr. hist. Ēriks Jēkabsons, Dr. hist. Valters Ščerbinskis.

Grāmata izdota Rīgā, 2003. gadā, sadarbojoties Latvijas Republikas Ārlietu ministrijai, Latvijas Valsts vēstures arhīvam un Latvijas Arhīvistu biedrībai .

Ārlietu ministrijas Arhīva nodaļas piegādājums.

Šie www.latvians.com ievietoti materiāli ir aizsargāti saskaņā ar LR Likumu par autortiesībām.

Information provided courtesy of the Archives of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia.

All rights retained by the original authors/publisher in accordance with Latvian and international copyright laws.

MUNTERS Gothards **Vilhelms** Nikolajs (*Munter Gotthard Wilhelm Nikolai*; 1898–1967), ārlietu ministrs. Dz. 25. jūl. Rīgā tirgotāja ģimenē; tēvs – Karls Nikolajs, māte – Karolīna Auguste Ulrika (dz. Kleina). Vācietis. Beidzis Rīgas Biržas komitejas komercskolu (1915, ar zelta med.). 1915–17 studējis ķīmiju RPI evakuācijā Maskavā.. No 1917 V dienējis Krievijas armijā, 1. Studentu bataljonā Nižņijnovgorodā, 1917 VIII–XI mācījies Vladimira karaskolā Petrogradā. Pēc lielinieku apvērsuma sešas nedēļas pavadījis ieslodzījumā Petropavlovskas cietoksnī. Vēlāk vairākus mēnešus strādājis fabrikā “Treugoļņik”. 1918 VI atgriezies Rīgā.

1919 III Rīgā mobilizēts Sarkanajā armijā. 1919 VI dezertējis un iestājies Igaunijas armijā – kareivis, vēlāk 6. kājnieku pulka komandanta komandas priekšnieks. Par kaujas nopelniem pie Cēsīm, Pleskavas un Narvas paaugstināts par virsnieka vietnieku, bijis rotas jaunākais virsnieks, pēc Igaunijas–Padomju Krievijas miera noslēgšanas – Vilandes garnizona adjutants. Par piedalīšanos Latvijas Neatkarības karā apbalvots ar LKo. 1920 X atbrīvots no dienesta un atgriezies Latvijā. Mobilizēts Latvijas armijā, ieskaitīts 6. Rīgas kājnieku pulkā – virsseržants. 1920 XII–1921 X Ārlietu min-jas Informācijas nodaļas III šķ. sekretārs, turpmāk II šķ. sekretārs (no 1922 VIII – I šķ. sekretārs, arī angļu preses referents). Žurnāla “The Latvian Economist” redakcijas loceklis, redaktora palīgs. 1923 IV–1925 II bijis I šķ. sekretārs Ārlietu min-jas Rietumu nodaļā, tad – Baltijas valstu nodaļas vadītājs. 1925 beidzis LU Ķīmijas fakultāti (līdz 1926 VI vienlaikus subasistents Ķīmijas fakultātē, bez atalgojuma). 1931 I–1933 VII Ārlietu min-jas Administratīvi-juridiskā departamenta direktors, turpmāk Ārlietu min-jas ģenerālsēkretārs. Rīgas Latviešu biedrības, Latvijas Sabiedriskā kluba, Tautu Savienības veicināšanas biedrības, Latviešu un somu biedrības, Latviešu un britu biedrības, Latvijas un Igaunijas biedrības biedrs. No 1936 VII ārlietu ministrs. 1937 Tautu Savienības mandātu komisijas referents un komisijas priekšsēdētājs Tālo Austrumu konfliktu lietā. 1938. g. bijis Tautu Savienības Padomes 101. sesijas priekšsēdētājs.

Pēc PSRS valdības ultimāta 1940.16.VI Ministru kabineta sastāvā demisionējis. Padomju okupācijas laikā 1940.16.VII no Siguldas izvests uz Voronežu, kur strādājis Svešvalodu skolotāju institūtā. 1941.26.VI apcietināts. Bijis ieslodzīts Voronežas, Saratovas, Kirovas, Ivanovas cietumos. 1952 IV piespiesti 25 gadi ieslodzījuma – ieslodzīts Vladimiras cietumā.. 1954 VIII atbrīvots no ieslodzījuma, atstājot noņemtajā Vladimirā. Strādājis par tulkku Vladimiras trektoru fabrikā. 1959. g. rudenī atgriezies Latvijā. Bijis “LPSR ZA Vēstis” u. c. izdevumu līdzstrādnieks. No 1964 Latvijas komitejas kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs loceklis. Miris 1967. g. 11. janv. Rīgā. Apbedīts Meža kapos.

Apbalvojumi: a) Latvijas LKo III šķ., TZo II, III un IV šķ., Ak I šķ., ANk, LAB med., Austrijas No I šķ., Beļģijas Lo I šķ., Ko III šķ., Dānijas Do I un II šķ., Dienvidslāvijas Sv. So II šķ., Francijas GLo II, III un V šķ., Igaunijas Bk I šķ. III pak., ĒKo I un II šķ., Akpz, Itālijas Ko I un II šķ., Sv. MLo I šķ., Ķīnas NBo I šķ., Lielbritānijas KDŽKm, Lietuvas Ģo I un II šķ., VDo I šķ., Luksemburgas OVo III šķ., Polijas PRo I un III šķ., Portugāles MKo II šķ., Rumānijas Ko II šķ., Somijas BRo I un II šķ., Vatikāna Sv. Go I šķ., Vācijas Ēo I šķ., Zviedrijas Zo I, II un III šķ.

Precējies 1934 ar Natāliju Sūnu (dz. Kļagina; 1897–1973 Latvijā; 1940–54 izsūtījumā un apcietinājumā kopā ar vīru), dēls – Andrejs (1935–1942 bērnunamā Uzbekijas PSR), 1935 adoptējis Margaritu (1934–1942 bērnunamā Uzbekijas PSR); sievas dēls – Nikolajs Sūna (1921).

D. Pārdomas.– Rīga, 1963; Savu tautu ienaidnieki.– Rīga, 1964.

A. LVVA, 2570. f., 14. apr., 1043. l.; 1313. f., 1. apr., 107. l.; 2574. f., 1. apr., 6. l., 66. lp.; 2630. f. (V. Muntera personiskais fonds); 7427. f., 1. apr., 3286. l.; 7427. f., 13. apr.,

1186. l.; LVA, 1986. f., 2. apr., 5398. l., 64.–56. lp.; LVD; LKV. – 14. sēj.; EVP; New York Times. – 1962. – June 3 (intervija ar V. Munteru; izklāsts publicēts: Latvija Amerikā. – 1962. – 15. jūn.); *Skultāns V.* Kas īsti bija Vilhelms Munter? // Universitas. – 1972. – Nr. 30; LE. (II). – 3. sēj.; LPE. – 6. sēj.; *Niedra O.* Ierēdnis // Lauku Avīze. – 1990. – 5. okt.; *Bērziņš V.* Muntera padēls protestē // Zvaigzne. – 1991. – Nr. 2/3; *Daukšts B.* Vilhelms Munter. Politiskā portreta aprīse LR ārpolitikas ietvarā // Diena. – 1991. – 16. nov.; *Daukšts B.* Muntera oficiālā un neoficiālā vizīte Padomju Savienībā // LV. – 1992. – Nr. 2; *Ārmanis R.* Rusofils, anglofils vai ģermanofils. V. Munter nacionālsociālistu vērtējumā // LVIŽ. – 1993. – Nr. 3; *Stranga A.* Vilhelma Muntera noslēpumi // Diena. – 1993. – 20. nov.; *Ronis I.* Vilhelms Munter un PSRS čeka // Latvijas Vēstnesis. – 1998. – 23. jūn.; LVV; *Zālīte I., Bergmanis A.* Vilhelms Munter padomju plānos // Lauku Avīze. – 1999. – 7. aug.; *Labsvīrs J.* Atmiņu skices par Vilhelmu Munteru // LVIŽ. – 2000. – Nr. 1; *Feldmanis I.* Latvijas ārlietu ministrs V. Munter par vācbaltiešu attieksmi pret Latviju 1939. gada pavasarī // LV. – 2000. – Nr. 4.

No bijušā sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa atmiņām: *“Muntes piederēja tai cilvēku kategorijai, kam prāts lielā mērā valda pār jūtām. Reizēm pat likās, ka viņam sentiments ir pilnīgi svešs un ka jūtu cilvēkus viņš uzskata par nevarīgiem un politiskā darbā nenozīmīgiem sapņotājiem. Man grūti pateikt, vai Munteram vispār bija kāds tuvs draugs. Cilvēkus viņš šķiroja noderīgos un nenoderīgos, bieži vadoties no tūri personīga viedokļa. [Sk. Jankavs Visvaldis, no sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa atmiņām par V. Munteru.] Ar pārējiem valdības locekļiem Muntera attieksmes bija vēsi korektas. To pašu viņš saņēma arī pretī.”* (Bērziņš A. Labie gadi. – [B. v.], 1963. – 182. lpp.)

No Čehoslovākijas sūtņa Rīgā J. Lipas raksta Čehoslovākijas Ārlietu min-jai 1936. g. 14. jūl. (tulkots no čehu val.): *“Viņš [V. Munter] ir talantīgs, piesardzīgs, centīgs, enerģisks, galēji ambiciozs jauns cilvēks, spējīgs iet pāri liķiem savas karjeras dēļ [...] Viņam ir vairāk pretinieku kā draugu, bet viņš nedod viņiem nevienu iespēju šaubīties par savu latviešu patriotismu.”* (Archiv ministerstva zahraničnich věci České republiky, 1918–1939, Politické zprávy. – Rīga, 1938, Zprīva bežņi 13.)

No Čehoslovākijas sūtņa Rīgā P. Barāčeka-Žakjē raksta Čehoslovākijas Ārlietu min-jai 1938. g. 21. sept. (tulkots no čehu val.): *“Viņš ir intrigants, ļoti ambiciozs, bezprincipiāls, un viņš varētu kļūt ļoti bīstams vācu panākuma brīdī [...] Viņam ir Jānusa galva, un, kad viņš pagriežas, parādās vācubruņu cepure [oriģinālā – Pickhaube].”* (Archiv ministerstva zahraničnich věci České republiky, 1918–1939, Politické zprávy 3)

No sūtņa Briselē M. Valtera privātas vēstules Valsts prezidentam K. Ulmanim 1940. g. 20. janv.: *“Atminos savā laikā Muntera parādīšanos Ārlietu ministrijas darbā, kur viņš bija diezgan tuvu Meierovicam, varēja vērot viņa tehniku, pieņemt šo to labu no tās, bet arī ļaunu. Atminos, ka gribēju viņu par sekretāru Parīzes sūtniecībā, un ka Tu biji pret to, teikdams, ka viņš esot Tev vajadzīgs. Kā sekretārs viņš man vienmēr izlicies derīgs. Muntera darbība man vēlāk palika nezināma, lai gan šo to dzirdēju, šad tad atradu no viņa kādus gabalus mūsu vāciskā “Ekonomistā”. Tad izpeldēja Munter Ārlietu ministrijas augstākos amatos. Sāku tuvāk vērot un klausīties, ko cilvēki saka. Te tūdaļ man parādījās noteikts, visiem gandrīz vienāds ieskaits. Par Muntera novirzienu, paņēmienu un savādībām sāka runāt plaši. Visi drīz vien skatījās uz to – kā uz Vācijas pusu vērstu. Galvenās personīgās iezīmes, kādas pie Muntera vēroja, bija kāda stipri saredzama personālistiska spēle, iespūtēšanās, bet it sevišķi sabiedriska takta trūkums. Politiski tika arī tūdaļ novērota kāda akla, gandrīz zemapziņas dziņa uz naidību pret Franciju.”* (Valters M. Mana sarakste ar Kārli Ulmani un Vilhelmu Munteru, Vāsterās, 1957. – 102. lpp.)

No Rumānijas pilnvarotā lietveža Latvijā G. Nikolesku-Bučesti telegrammas Rumānijas Ārlietu min-jai 1940. g. 16. jūl.: *“Vairāki padomju aģenti kopā ar jauno iekšlietu ministru vakar ieradās bijušā ārlietu ministra Vilhelma Muntera vasarnīcā. Viņi paziņoja bijušajam ministram, ka viņš tiks pārvietots uz Krieviju kopā ar sievu un diviem bērniem, dodot vienu stundu laika sagatavoties ceļam. Faktiski šie notikumi ir ārkārtēji, jo Muntera kungs uzturēja draudzīgas attiecības ar padomju aprindām. Es personiski varēju to novērot šajās brīvdienās,*

kad es viesojos bijušā ministra mājās. Manā klātbūtnē viņu apciemoja daži padomju sūtniecības darbinieki un sarunas bija ļoti sirsnīgas. Manas tuvās tikšanās ar Munteru nedeva man pamatu domāt, ka viņš noslēdzis Baltijas valstu paktu pret Padomju Savienību. Aresta momentā Munters sacīja man, ka šai padomju apsūdzībai nav pamata un ka tā tiek izvirzīta tikai kā iegansts padomju akcijas pret Baltijas valstīm un to eliti attaisnošanai. Kā jūs redzat, G. P. U. [PSRS Galvenā politiskā pārvalde] nevēlas gaidīt lēmumu par Latvijas iekļaušanu Krievijā – cik drūma aktivitāte!” (Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (Rumānijas Ārlietu min-jas arhīvs), București, fond 71/1920–1944, Lettonia, volum 3, pagina 438.)

No V. Muntera PSRS drošības iestādēm sniegtās liecības 1941. g. 28. okt.: *“Sākot ar 1934. gadu, es tieši un atbildīgi piedalījos Latvijas ārpolitikas īstenošanā. Līdz 1936. g. 15. jūlijam es biju Ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs, bet, tā kā ministrs bija pats Ulmanis, aizņemts ar iekšpolitiku un maz simpatizējošs “diplomātijai”, tad faktiskā ministrijas vadība gūlās uz maniem pleciem. Apspriedos tikai ar Ulmani un atbildīgajiem ministrijas līdzstrādniekiem. Kaut kāda īpaša ārpolitiska orgāna, līdzīga parlamenta ārlietu komisijai, vairs nebija. Uz valdības sēdēm mani aicināja visai reti un arī tad tikai ziņojumam, pie kam debates parasti neizraisījās, nemaz nerunājot par viena vai otra jautājuma apspriešanu.”* (Архив Федеральной Службы безопасности Российской Федерации (Krievijas Federācijas Valsts drošības dienesta Centrālais arhīvs), фонд Н-2113, том 1, страница 59.)

No pilnvarotā lietveža Vašingtonā A. Spekkes raksta Latvijas diplomātiskā dienesta vadītājam K. Zariņam 1962. g. 5. martā: *“Šorīt pienāk Londonas Avīzes [Londonas latviešu laikraksts] 2. marta numurs, kura 1. lp. ir raksts ar tumši melnu virsrakstu: V. Munters noņem masku. Rakstā teikts, ka M[unters] esot uzstājies kādā sanāksmē un asi uzbrucis trimdiniekiem. Es tur nekā sevišķi traģiska neredzu [K. Zariņa piezīme uz malas – “Es arī ne”], jo stāvoklī, kādā viņš atrodas, viņam kā sunītim jālec tā, kā kungi svilp.”* (LVA, 2263. f., K. Zariņa sarakste ar A. Spekki.)